

Sygn. akt V CSK 553/13

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. S. E. S.A. z siedzibą

w K.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Starosty Powiatu B., E. D., I. D. i A. M.

o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 września 2014 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia

Sądu Okręgowego w K.

z dnia 12 września 2012 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 24 maja 2011 r. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w M. stwierdzające nabycie przez P. S. E. O. S.A. w K. przez zasiedzenie z dniem 1 października 2001 r. służebności gruntowej obciążającej nieruchomość położoną w M., polegającej na korzystaniu z posadowionych na niej urządzeń energetycznych wraz z prawem nieograniczonego dostępu do tych urządzeń w celu bieżącej konserwacji oraz napraw i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania zalecając ustalenie, czy przedsiębiorstwo energetyczne, które władało prawem o treści odpowiadającej służebności przesytu w dacie upływu terminu zasiedzenia, było następcą prawnym Skarbu Państwa.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy postanowieniem z dnia 17 października 2011 r. Sąd Rejonowy w M. stwierdził, że wnioskodawca nabył z dniem 1 października 2001 r. przez zasiedzenie wyżej opisaną służebność gruntową.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w K. zmienił powyższe postanowienie w ten sposób, że oddalił wniosek.

Ustalił, że przez nieruchomość stanowiącą własność uczestniczek postępowania przebiega na długości około 800 m napowietrzna linia energetyczna wysokiego napięcia wykonana w 1971 r., której prawo własności należało do Skarbu Państwa. Zarząd sprawowały Zakłady Energetyczne O. P., następnie Zakład Energetyczny B. i przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny B., które z dniem 5 grudnia 1990 r. stało się właścicielem linii i którego wykazany następcą prawnym jest wnioskodawca. W ramach eksploatacji sieci zwracano się do właścicieli o udostępnienie terenu celem jego uprzątnięcia oraz konserwacji linii i przeprowadzenia prac modernizacyjnych, jak również wykonywano prace bez takiej zgody.

Przytaczając art. 292 w zw. z art. 305¹ § 2 i art. 172 k.c. jako podstawę prawną żądania wnioskodawcy Sąd drugiej instancji wskazał, że służebność gruntowa, jako związana z nieruchomością władnącą stanowi jej część składową i do jej wykonywania oraz nabycia zawsze jest uprawniony właściciel nieruchomości władnącej (art. 50 k.c. i art. 295 § 1 k.c.). Nie podzielił tej linii

orzecznictwa Sądu Najwyższego, która przyjęła możliwość nabycia w drodze zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego i wyraził pogląd, że przed dniem 3 sierpnia 2008 r. dopuszczalne było wyłącznie nabycie w drodze zasiedzenia takiej służebności związanej z nieruchomością władnącą (art. 292 k.c.). W konsekwencji Sąd drugiej instancji uznał, że nie zostały spełnione przesłanki nabycia w drodze zasiedzenia służebności wobec nie wykazania przez wnioskodawcę dokumentem z księgi wieczystej miejsca położenia nieruchomości władnącej oraz nie wykazania przeniesienia posiadania nieruchomości przez Skarb Państwa na przedsiębiorstwo energetyczne decyzją wydaną na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1990 r. (Dz. U. Nr 79, poz. 464).

W skardze kasacyjnej od powyższego postanowienia wnioskodawca wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania. Zarzucił naruszenie art. 285 § 2 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przesłanką nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu jest zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej, co wymaga oznaczenia nieruchomości władnącej oraz art. 292 w zw. z art. 171 § 1 k.c. przez niezastosowanie i nie stwierdzenie nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia przez Skarb Państwa. Naruszenie przepisów postępowania wywiódł z naruszenia art. 677 k.p.c. w zw. z art. 670, 610 § 1 i 669 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

U podstaw zaskarżonego postanowienia legł pogląd Sądu Okręgowego o konieczności wykazania dokumentem przez wnioskodawcę oznaczenia i położenia nieruchomości władnącej oraz wykazania decyzją właściwego wojewody przejścia posiadania tej nieruchomości ze Skarbu Państwa na przedsiębiorstwo energetyczne. Pogląd ten pozostaje w związku z rozbieżnymi stanowiskami przedstawicieli doktryny i wcześniejszych poglądów judykatury co tego, czy przed dniem 3 sierpnia 2008 r. nabycie służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu mogło nastąpić na rzecz przedsiębiorstwa, czy wyłącznie na rzecz właściciela nieruchomości władnącej. Pierwsze, wskazujące na

konstrukcję służebności gruntowej wymagającej istnienia zarówno nieruchomości obciążonej, jak i władnącej, zasadę numerus clausus praw rzeczowych ograniczonych, związanie służebności z nieruchomością jako jej części składowej (art. 50 k.c.), uznawało za niezbędne wskazanie i oznaczenie nieruchomości władnącej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, nie publ.). Stanowisko przeciwne istotne znaczenie nadaje celowi istnienia takiej służebności, zwiększeniu użyteczności przedsiębiorstwa, specyfice sieci przesyłowych, oczywistości dysponowania przez przedsiębiorstwo nieruchomościami wchodzącymi w jego skład oraz pojęciu przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym, a w konsekwencji przyjmuje, że nie jest konieczne oznaczenie nieruchomości władnącej, której nie należy w ogóle identyfikować, a zasiedzenie służebności następuje na rzecz Skarbu Państwa (do dnia 1 lutego 1989 r.) albo na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego (od dnia 1 lutego 1989 r.). Takie stanowisko ukształtowało się i utrwaliło w orzecznictwie Sądu Najwyższego i obecnie jest stanowiskiem dominującym – uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, BSN z 2008 r., nr 10, s. 7, z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC z 2013 r., nr 12, poz. 139, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC z 2014 r., nr 2, poz. 11, z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, BSN z 2014 r., nr 7-8, s. 3, wyroki z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, M. Prawn. z 2006 r., nr 19, z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, nie publ., postanowienia z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, nie publ., z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 606/09, z dnia 14 listopada 2012, II CSK 120/12, z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, z dnia 14 czerwca 2013 r., V CSK 321/12, z dnia 26 czerwca 2013 r., II CSK 626/12, z dnia 30 października 2013, V CSK 497/12, z dnia 19 lutego 2014 r., V CSK 190/13, z dnia 4 lipca 2014 r., III CSK 551/13 - nie publ.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w obecnie rozpoznawanej sprawie podziela argumenty stanowiące podstawę poglądu zaprezentowanego w powyższych orzeczeniach. W skład przedsiębiorstwa przesyłowego wchodzi nieruchomości, oraz stanowiące jego własność, urządzenia przesyłowe naziemne lub podziemne, w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa. W wypadku przedsiębiorstwa energetycznego linie energetyczne stanowią składnik

przedsiębiorstwa, słupy i linie stanowią bowiem element sieci pozostający z nią w związku funkcjonalnym, niezależnie od tego, czy są posadowione na nieruchomości obciążonej. Zasadnicze znaczenie należy przyznać więc temu trwałemu funkcjonalnemu związkowi sieci przesyłowej ze składnikami przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym oraz celowi ustanowienia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, którym jest zwiększenie użyteczności nie konkretnie oznaczonej nieruchomości a zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa; w tym wypadku chodzi o ułatwienie przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej, które odbywa się za pomocą linii napowietrznych połączonych ze stacjami elektroenergetycznymi. Z tych względów, w stanie prawnym obowiązującym przed dniem wejścia w życie art. 305¹ k.c. tj. 3 sierpnia 2008 r., na podstawie art. 285 i 292 k.c. stosowanych przez analogię, możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego bez potrzeby wskazania i wykazania przez wnioskodawcę danych identyfikujących nieruchomość władnącą.

Odmienny pogląd Sądu Okręgowego leżący u podstaw zaskarżonego rozstrzygnięcia nie pozwala na odparcie zarówno zarzutów naruszenia art. 285 § 2 i art. 292 w zw. z art. 171 § 1 k.c. jak i zarzutów naruszenia przepisów postępowania - art. 677 k.p.c. w zw. z art. 670, 610 § 1 i 669 k.p.c.

Na marginesie jedynie należy wskazać, że artykuł 305¹ k.c. wskazany przez Sąd Okręgowy - w powiązaniu z art. 292 i 172 k.c. - jako podstawa prawna żądania wnioskodawcy nie może stanowić podstawy prawnej nabycia przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, a jedynie od dnia 3 sierpnia 2008 r. służebności przesyłu.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.